

Naučni članak

UDK 35.072:328.182(497.6)

EFIKASNA JAVNA UPRAVA KAO JEDAN OD USLOVA KONKURENTNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

Dipl. pravnik Darijana Đorđević

Nezavisni univerzitet Banja Luka

sekretar@nubl.org

Rezime: Efikasna i moderna javna uprava predstavlja izuzetno važan faktor u ukupnom razvoju privrede i unapređenju konkurentnosti domaćih proizvoda, dok neefikasnost rezultira lošim uslugama i uvijek ide na teret njenih korisnika, tj. građana.

Reforma javne uprave u BiH još uvijek je nedjelotvorna, odnosno ne daje zadovoljavajuće rezultate, a problemi naglašeni u području rada javne uprave imaju za posljedicu smanjenje konkurentnosti BiH. Na koji način efikasna javna uprava doprinosi boljoj konkurentnosti BiH, pokušaće se pokazati ovim radom.

Ključne riječi: *Konkurentnost, BiH, reforma, efikasnost, javne uprave.*

Abstract: Efficient and modern public administration is extremely important factor in total economic development and competitiveness of domestic products while inefficiencies resulting in poor services and always go to the burden of its citizens, i.e. users. Public Administration reform is still unefficient, does not produce satisfactory results. Problems highlights of the field of public administration have the effect of decreasing the BiH competitiveness. How efficient public administration contributes to better competitiveness of BiH will attempt to show this work.

Key word: *Competitivs, BiH, comparability, reform, efficient, public administration.*

Uvod

U teškom globalnom ekonomskom okruženju, kakvo danas vlada, za svaku zemlju je najvažnije da se postavi na snažne osnove koje podupiru ekonomski rast i razvoj. Posljednjih 30 godina Svjetski ekonomski forum učestvuje u procesu obezbjeđenja detaljnih procjena proizvodnih kapaciteta zemalja širom svijeta. Izvještaj je doprinos boljem razumijevanju ključnih faktora koji determinišu ekonomski rast i ukazuju zašto su neke zemlje uspješnije od drugih u postizanju dohodovnog nivoa i stvaranju mogućnosti za svoje vlastito stanovništvo.

Povećanje produktivnosti i konkurentnosti je od ključnog značaja za bolje pozicioniranje domaćih proizvođača na inostranim tržištima, a jedan od načina kojima se to omogućava jeste putem poboljšanih ekonomskih politika i efikasnim funkcionisanjem javne uprave od kojih zavisi kvalitet pravne regulative i implementacija propisa.

Izradom regulative i njenom implementacijom javna uprava kreira i “administrativno okruženje” (*administrative environment*) za poslovanje preduzeća i time bitno utiče na konkurentnost privrede.

Kvalitetna javna uprava je bitan faktor takozvanog dobrog javnog upravljanja, koji pored privrednog rasta i socijalne kohezije predstavlja jedan od tri stupa održivog razvoja.

Opravdano očekivanje domaće javnosti je da javna uprava počne funkcionisati kao pokretač društvenog napretka, da pruža kvalitetne usluge građanima i poslovnim subjektima i da poveća svoju efikasnost (u smislu odnosa između uloženi sredstava i učinka njenim aktivnostima).

1. Konkurentnost u BiH

Konkurencija ili tržišna utakmica je osnovni regulator tržišta. Iako neki teoretičari smatraju da konkurentnost nije ništa drugo do mjerenje bogatstva društva zaobilaznim putem, vrlo je važno da ona doprinosi inovativnosti, poslovanju i ukupnom ekonomskom rastu¹³². Međutim, ako je slaba konkurentnost na tržištu, onda i nacionalna ekonomija trpi. Ovo obično vodi protekcionizmu, netransparentnim državnim donacijama i barijerama za ulazak na tržište.

Jačanje produktivnosti i opšte konkurentnosti mora biti osnovna ideja u provođenju ekonomske politike. Jedino hitne i dobro usmjerene politike unapređenja nacionalne politike mogu osigurati željeni put razvoju i ukupnom društvenom blagostanju. Te politike moraju biti sveobuhvatne i usmjerene ka podizanju konkurentnosti.

Svjetski ekonomski forum definiše konkurentnost kao sklop institucija, javnih politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti neke zemlje. Drugim riječima, konkurentnost zemlje znači postojanje funkcionalnog sistema različitih institucija, transparentnost i kvalitet procesa stvaranja javnih politika i donošenja odluka, te prednosti u kontekstu pojedinih faktora koji utiču na produktivne sposobnosti gospodarstva i društva u cjelini.

Pri utvrđivanju konkurentnosti nije važna apsolutna nego relativna performanca zemlje, tj. koliko je (ne)uspješna u odnosu na druge zemlje.

Pojam označava razvoj partnerstva javnog i privatnog sektora radi promoviranja ekonomskog razvoja i izvoza. U osnovi ima dva značenja. Prvo se odnosi na blagostanje zemlje, odnosno kvalitetu života njenih

---

¹³² Kesner-Škreb, M., Mikić, M. & Pleše, I., “Državne potpore poduzećima u Hrvatskoj” 2001. godine, Financijska teorija i praksa, str. 287.

građana, uobičajeno mjeren bruto domaćim proizvodom (BDP) per capita, a drugo na trgovinske performanse zemlje.¹³³ Kolika je razina konkurentnosti određuje produktivnost – mjera sposobnosti da se proizvedu robe i usluge, korištenjem postojećih ljudskih, finansijskih, prirodnih resursa. Produktivnost određuje životni standard zemlje ili regije - plate, prihod od kapitala, očuvanje nacionalnog bogatstva. Ona zavisi od vrijednosti proizvoda i usluga (npr. njihova jedinstvenost, kvalitet) i od efikasnosti kojom se proizvode.

Prema preciznoj metodologiji procjene u koju su uključeni mnogi indikatori, mjeri se prosječna ocjena koja obuhvaća dvanaest ključnih stubova konkurentnosti, koji se grupišu na sljedeći način:

- 1) Institucije
- 2) Infrastruktura
- 3) Makroekonomsko okruženje
- 4) Zdravstvo i osnovno obrazovanje
- 5) Visoko obrazovanje i stručna obuka
- 6) Efikasnost tržišta roba
- 7) Efikasnost tržišta rada
- 8) Razvoj finansijskog tržišta
- 9) Tehnološka spremnost
- 10) Veličina tržišta
- 11) Poslovna sofisticiranost
- 12) Inovativnost.

1.1. Institucionalno okruženje – prvi stub konkurentnosti

Prema Indeksu globalne konkurentnosti (GCI) pretpostavka je da zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (factor-driven stage) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (I stub), dobro razvijena infrastruktura (II stub), stabilan makroekonomski okvir (III stub) i dobra zdrava i pismena radna snaga (IV stub).

Institucionalno okruženje je određeno zakonskim i administrativnim okvirom unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge kako bi stvorili prihod i bogatstvo u ekonomiji. Važnost solidnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja.

Kvalitet institucija čvrsto je vezan za konkurentnost i rast. One utiču na investicione odluke i organizaciju proizvodnje i igraju glavnu ulogu na način u kojem društva distribuiraju prednost i snose troškove razvojnih strategija i politika.

---

¹³³ Konkurentnost je „stupanj u kojem zemlja, u uvjetima otvorenih tržišta, proizvodi robu i usluge koje zadovoljavaju test inozemne konkurencije, uz istodobno održavanje i uvećavanje tuzemnog realnog dohotka“ (OECD 1992, p. 237).

Kako rast ovisi prije svega o ulaganjima, ulagače zanima sigurno i pošteno okruženje u kojemu vlada zakonski red i gdje je vlasništvo adekvatno zaštićeno. Ulagače zanima i odgovorna javna uprava, čiji upravni postupci su što jednostavniji i brži u kontekstu slobode poslovanja, te čije javne politike se stvaraju u ozračju transparentnog i odgovornog javnog upravljanja. Ono što je također važno istaknuti jest važnost etičkih standarda u poslovnom sektoru.

Na primjer, vlasnici zemlje, dionica u preduzećima, intelektualnog vlasništva zbog nesigurnosti nisu voljni da investiraju u poboljšanje i održavanje njihovog vlasništva i prava.

Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje.

Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element u procesu stvaranja bogatstva. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je relevantnost računovodstvenih, revizijskih standarda i izvještavanja te transparentnosti informacija. Na taj način sprečavaju se prevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača.

1.2. Uporedni pregled konkurentnosti zemalja u svijetu – prednosti i nedostaci

Kao i prethodnih godina, prema Izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma (World Economic Forum, WEF), u ovogodišnjem „Top 10“ još uvijek dominiraju evropske zemlje, sa Švedskom, Finskom, Danskom, Njemačkom i Holandijom, potvrđujući njihovo mjesto među najkonkurentnijim ekonomijama. Singapur nastavlja trend rasta, tako da je postao druga najkonkurentnija ekonomija u svijetu, iznad Švedske, dok se Velika Britanija vratila među prvih deset.

Švedska je druga najkonkurentnija zemlja na svijetu. Švedska ima odlične institucije, infrastrukturu, zdravstvo, obrazovanje, finansijsko tržište, tehnološku razvijenost i visoke kapacitete inovativnosti. Ključni nedostaci su rigidnosti na tržištu rada, visoki porezi i javni dug.

U ovogodišnjem Izvještaju o konkurentnosti 2011-2012. koji je izradio Svjetski ekonomski forum, Švicarska je na vrhu rang liste i zadržala je prvo mjesto i ove godine. Najznačajnije prednosti zemlje su povezane sa inovacijama, tehnološkom spremnošću i efikasnošću radne snage. Švicarske naučno-istraživačke institucije su u svijetu među najboljim i jaka je saradnja između akademskog i poslovnog sektora, pri čemu kompanije troše velika sredstva na istraživanje i razvoj.

Ako se analiziraju pojedini indikatori konkurentnosti, dolazi se do sljedećih zaključaka, da Švicarska ima konkurentno vodstvo zbog snažne zaštite vlasničkih prava, uključujući i zaštitu intelektualnog vlasništva. Korupcija gotovo ne postoji, pravosuđe je nezavisno, a građani mogu imati

puno povjerenje u policijske snage. Nizak je nivo birokratskog opterećenja poslovanja, a proces stvaranja javnih politika je u cijelosti transparentan. U poslovnom sektoru standardi etičkog ponašanja su na najvišoj razini.

Švicarska ima odlično razvijenu prometnu i telekomunikacijsku infrastrukturu. Makroekonomsko okruženje je zadovoljavajuće, a jedini veći problem je razina javnog duga. Švicarska ima odličan sistem zdravstva i obrazovanja na svim nivoima. Tržište je relativno efikasno, ali problematična područja su visoki troškovi poljoprivredne politike i postojanje pojedinih trgovinskih prepreka. Orijehtacija prema kupcima je na najvišoj razini. Tržište rada je vrlo efikasno, u kontekstu odličnih odnosa među socijalnim partnerima, lakog postupka zapošljavanja i otpuštanja radnika, odnosa plaća i produktivnosti radnika, visoke fleksibilnosti u određivanju plaća i niskih troškova otpremnima. Također, Švicarska ima visoki priliv strane kvalificirane radne snage. Nadalje, financijska tržišta su visoko razvijena i konkurentna, što znači da su financijske usluge lako dostupne, uključujući zajmove, a kapital se slobodno kreće bez restrikcija.

Švicarska je pri vrhu u tehnološkoj spremnosti u pogledu dostupnosti posljednjih tehnologija i interneta, a u kontekstu poslovne efikasnosti i inovacija, također je, među vodećim zemljama svijeta.

1.3. Analiza konkurentnosti BiH

Prema Izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma, Bosna i Hercegovina je zauzela 100. mjesto po konkurentnosti ekonomije. Ovakav plasman je za dva mjesta bolji u odnosu na prethodni izvještaj. Najveći rast zabilježen je u oblasti zdravstva i osnovnog obrazovanja (sa 89. mjesta prošle na 58. mjesto ove godine), kvaliteta institucija (sa 126. na 109. mjesto) i inovativnosti (sa 120. na 104. mjesto). Najveći pad pokazatelja zabilježen je u oblastima razvoja finansijskog tržišta i veličine tržišta³.

BiH je najlošije ocijenjena u oblasti razvoja finansijskog tržišta i efikasnosti tržišta robe, a oblast razvoja finansijskog tržišta je ove godine loše ocijenjena prvenstveno zbog raspoloživosti finansijskih usluga i raspoloživosti preduzetničkog kapitala i odobrenosti finansijskih sredstava.

U oblasti efikasnosti tržišta roba, loša ocjena je prvenstveno zbog intenziteta lokalne konkurencije, stepena tržišne ekonomije, broja dana neophodnih za početak poslovanja, stepena efekta oporezivanja, troškova poljoprivredne politike i broj procedura da se započne poslovanje.

Najproblematičniji faktori za uspješno obavljanje poslovanja u Bosni i Hercegovini su, pored pristupa finansijskim sredstvima i visokih poreskih stopa, **neefikasna birokratija i korupcija**.

Najveće smetnje konkurentnosti jesu one koje potiču, odnosno koje uzrokuju državne i lokalne vlasti, a ne sama preduzeća. Smetnje može stvoriti privredni subjekt, ali uvijek postoji država koja može intervenisati.

Na konkurentnost posebno mogu uticati nacionalni interesi, ex ante, kontrola cijena, (legalni) monopoli, konkurentnost između samih institucija, netransparentna politika državne pomoći i višak zaštite konkurentnosti, odnosno višak propisa.

Važnost uprave, tj. njene efikasnosti posebno se vidi u rezultatima kontinuiranog praćenja mišljenja privrednika Svjetskog ekonomskog foruma, koji je ističu među pet najproblematičnijih faktora za poslovanje.

2. Efikasna javna uprava, kao faktor konkurentnosti BiH

Konkurentnost nacionalne privrede nije nemoguća u uslovima pravne nesigurnosti i neefikasne zaštite prava građana i preduzetnika. Kao što je navedeno pod tačkom 2.1. ovog rada, institucije sistema predstavljaju prvi stub konkurentnosti BiH, a neefikasnost pravnog sistema pogađa domaće preduzetnike, a zemlju čini nedovoljno atraktivnom za ulaganja stranih investitora. Pored kvalitetno oblikovanog modernog normativnog okvira, efikasnost pravnog sistema osigurava se djelovanjem javne uprave i djelovanjem sudstva. Javna uprava odlučuje o najvećem broju prava i obaveza građana i svih drugih subjekata, te predstavlja najveći dio državnog institucionalnog mehanizma, a preduzetnici najčešće dolaze u kontakt baš s upravnim organima. Sudstvo reagira u spornim situacijama i osigurava prava svih subjekata u kritičnim situacijama, predstavljajući tako krajnju mjeru djelovanja nekog pravnog sistema.

Zato je potrebno oblikovati državu dovoljnog institucionalnog kapaciteta za rješavanje javnih problema, koja je orijentirana na ostvarivanje načela vladavine prava, veličinom primjerena zadacima koji se postavljaju pred zemlju, te usklađena sa standardima koji se postavljaju u okviru Europske unije.

Takvo dublje preoblikovanje države treba provesti prema načelima doktrine novog javnog menadžmenta (*the new public management*). Novi javni menadžment posebno naglašava potrebu da se kroz oblikovanje i djelovanje državnih institucija realiziraju vrijednosti ekonomske naravi, od ekonomičnosti i efikasnosti do kvalitete javnih usluga i servisiranja građana i preduzetnika.

U javnoj se sferi, naročito u javnoj upravi nastoji razviti preduzetničko ponašanje i organizaciona kultura utemeljena na profesionalno-proaktivnom odnosu službenika prema radu.

U skladu s načelom supsidijarnosti, koje je jedno od temeljnih načela evropskih integracija, država se mora ograničiti samo na one poslove koje privatni sektor ne može obaviti, rezervišući javne poslove za onu najniži javni nivo (lokalni) koji je u stanju kvalitetno obavljati.

Direktno pružanje usluga od strane javnog sektora, uglavnom preko javnih preduzeća, pokazalo je i stalno pokazuje krupne nedostatke, koji se ogledaju prvenstveno u birokratskoj neefikasnosti, odsustvu brige za kvalitet i ekonomičnost usluga (posljedica javnog monopola), stalnoj izloženosti opasnosti politizacije, i sl. Pojedinačni pokušaji pružanja usluga

u partnerstvu sa javnim i nevladinim sektorom dešavaju se u sklopu međunarodnih projekata podrške, bez stvarnog i sistemskog prilagođavanja i preuzimanja savremenih koncepcija u upravljanju javnim poslovima.

Upravljanje javnim poslovima danas zahtijeva ukidanje monopola i uvođenje konkurencije i kooperacije u svim segmentima pružanja javnih usluga. Radi se o uvođenju tržišnih mehanizama i praktičnih rješenja isprobanih u okviru novog koncepta upravljanja javnim poslovima bez podlijeganja pomodnom trendu apsolutne dominacije privatnog sektora. Ukidanje monopola državnih preduzeća u pružanju javnih usluga ne znači uvođenje monopola privatnih preduzeća već uspostavljanje optimalnog balansa među njima. Uz pružanje kvalitetnijih i jeftinijih usluga građanima i drugim korisnicima, ostvarivanje ovog cilja treba da omogući nove prilike za razvoj privatnog i nevladinog sektora.

Na taj način ostvarili bi se sljedeći rezultati:

- Uspostavljeni transparentni i efikasni mehanizmi saradnje javnog sa privatnim i nevladinim sektorom u pružanju javnih usluga;
- Privatni i nevladin sektor demonstriraju konkurentsku sposobnost u pružanju usluga;
- Jeftinije i kvalitetnije javne usluge;
- Povećanje transparentnosti i smanjenje korupcije.

2.1. Mjere u reformi javne uprave

Reforma javne uprave u državama kandidatima postala je jedan od glavnih zahtjeva vezano za članstvo u EU, još od Samita EU u Kopenhagenu 1993. godine i Madridu 1995. Kriterijumi iz Kopenhagena i Madrida zahtijevaju profesionalnu državnu upravu, oslobođenu neprikladne politizacije, zasnovanu na zaslugama, koja radi u skladu sa prihvatljivim standardima integriteta. Oni zahtijevaju i jasnu podjelu između politike i administracije. Da bi se postigao profesionalizam državne uprave, potrebno je obezbijediti adekvatne strategije obuke i samu obuku, ali jasno definisati prava i dužnosti i disciplinske aranžmane, uključujući i propise o neusklađenostima i sukobu interesa. Konačno, potrebne su i zdrave i transparentne strukture i procedure odlučivanja u čitavoj administraciji

Budući da javna uprava (državna uprava, lokalna samouprava, te javne službe u području obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, nauke itd.) predstavlja najveći dio državnog institucionalnog mehanizma, u cjelini gledajući, ne funkcioniše dobro, nužno je preduzeti sveobuhvatne, sistemske, postepene, ali odlučne mjere reforme usmjerene kako na kratkoročne, tako i na dugoročne povoljne efekte, koji će, između ostalog, značajno uticati i na konkurentnost tržišta u BiH:

a) racionalizovati, depolitizirati i profesionalizovati *državnu upravu*, te ju učiniti efikasnom, pouzdanom, transparentnom i usmjeriti je na korisnike, građane i druge privatne subjekte, na temelju doktrine novog javnog menadžmenta.

b) racionalizovati *lokalnu samoupravu*, uz daljnju decentralizaciju na osnovu načela supsidijarnosti, ali i insistiranje na preciznoj regulaciji teritorijalne samouprave, integriranom strateškom planiranju i efikasnom nadzoru zakonitosti kao osnovom integracije čitavog državnog sistema,

c) racionalizovati i modernizirati *javne službe*, od socijalne zaštite i zdravstva do obrazovanja i nauke, uz opreznu privatizaciju dijelova koji se mogu prepustiti privatnim preduzetnicima, te osiguranje etičkih standarda i kvalitete,

d) razviti profesionalizam *službenika*, razvijajući kvalitetno obrazovanje za javnu službu u različitim segmentima javne uprave, naročito za vodeće kadrove, te razvijajući osjećaj javnog interesa, proaktivni stav i tome odgovarajuće tipove organizacione kulture u javnoj upravi (legalističku, participativnu i preduzetničku kulturu).

Kroz *racionalizaciju organizacije državne uprave*, treba se omogućiti funkcionalna organizacija uz ukidanje određenog broja upravnih organizacija ili agencija čiji efekti rada nisu zadovoljavajući, odnosno, ne opravdavaju svoje postojanje. Zatim, sistemski eliminisati i funkcionalna preklapanja između državne uprave i jedinica lokalne samouprave, kao i dupliranje i preklapanje poslova različitih organa uprave unutar sistema državne uprave, kao i reorganizovati strukturu lokalnih jedinica (opština i gradova), uz preispitivanje opravdanosti zadržavanja politipske organizacije vrlo malih i/ili u svakom pogledu slabih lokalnih jedinica samouprave.

Omogućiti jačanje institucionalnih kapaciteta, uz razdvajanje kreativno-stručnih poslova od repetitivnih poslova u orgnima državne uprave (ministarstva i upravne organizacije) kako bi se ministarstva mogla baviti samo ili pretežno stručnim poslovima praćenja stanja, izrade stručnih analiza, koncipiranjem prijedloga javnih politika (*public policies*) i stručnom pripremom novih propisa.

Unapređenjem e-uprave informatički povezati državne uprave, kao i jedinice lokalne samouprave s naglaskom na opremanje kvalitetnom informatičkom i softverskom opremom čime se postižu značajni učinci u pogledu efikasnosti i koordinacije, omogućava pristup građana i preduzetnika javnim informacijama i podacima, te bitno sužava prostor za koruptivno ponašanje javnih službenika, osmisliti i djelovati na uvođenju metoda javnog menadžmenta i preduzetništva u upravu.

Jačanje profesionalizma i etičkih standarda, te depolitizacija upravne službe, obezbjeđiće se kroz osnivanje visokoškolske ustanove za obrazovanje službenika, uz razvoj, *curriculuma* za visoku stručnu spremu za tzv. upravne generaliste i javne menadžere na rukovodećim profesionalnim mjestima u organima državne uprave, organima jedinica lokalne samouprave i javnim ustanovama, stvaranje pouzdanih i detaljnih evidencija svih službenika u javnim institucijama, trajni sistem stručnog usavršavanja za sve službenike, drugačije koncipiranje tzv. državnog

stručnog ispita, odnosno uvođenje ispita za prijem u službu, uvažavajući stručnu spremu, vrstu zanimanja i poslove koje će službenik obavljati, uspostavljanje sistema plaćanja i napredovanja službenika prema učincima, a ne (samo) prema stepenu stručne spreme i radnom iskustvu, uz uvođenje ocjenjivanja kvalitete rada od strane kolegijalnih tijela sastavljenih od najkvalitetnijih službenika istog nivoa, te smanjivanje broja politički imenovanih državnih službenika u upravi na svim nivoima i depolitizacija upravne službe

Debirokratizacija predstavlja možda i najvažniju mjeru u reformi državne uprave, čiji efekti će se direktno odraziti na povećanje konkurentnosti BiH. Ovo iz razloga, što debirokratizacija obuhvata:

- pojednostavljenje i ubrzanje upravnih postupaka uz nastojanje da se građanima i preduzetnicima što više usluga pruži na jednom te istom mjestu ("one-stop" sistem u kojem se sve licence potrebne za legalni početak preduzetničkog djelovanja dobivaju kod jedne upravne instance, te se shodno tome vodi samo jedan odgovarajući postupak);

- omogućavanje pristupa građana i preduzetnika javnoj upravi elektroničkim putem, razvoj preduzetničke kulture u javnoj upravi i proaktivnog stava službenika prema radu, ne zanemarujući pritom pravne i druge kriterije u djelovanju uprave;

- orijentacija na vremenski ograničeni angažman osoblja, vezan uz realizaciju određenih unaprijed utvrđenih upravnih programa i uopšteno na fleksibilnije radnopravne aranžmane;

- odgoj službenika u duhu odgovornog služenja građanima i preduzetnicima i oblikovanje efikasnog sistema nadzora zakonitosti;

- povećanje kvaliteta rada i etičnosti službenika na svim nivoima, kao i jačanje sistema inspekcijuskog nadzora posebno u odnosu na javne službe i komunalna preduzeća,

- široko informisanje građana i preduzetnika o postupcima, načinu ostvarivanja pojedinih prava, pravnim propisima i odlukama jedinica lokalne samouprave, ne samo u službenim glasilima, nego i u različitim prikladnim vodičima i na druge popularne načine.

Zaključak

BiH je potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju izrazila svoj interes da krene na put pune integracije u EU. Na tom putu država će morati preuzeti evropski pravni poredak (acquis) i uspostaviti efektivne upravne strukture i kapacitete za njegovu provedbu.

Harmonizacija zakonodavstva BiH sa acquisijem znači usklađivanje unutrašnjeg zakonodavstva s postojećim pravilima evropskog pravnog poretka. Vanjski zahtjevi, standardi i uslovi su jasni i transparentni, a njihovo provođenje zavisi od efikasnosti političkih i upravnih struktura.

Nužno je provođenje niza strukturalnih reformi sa svrhom poboljšanja faktora koji utiču na povećanje konkurentnosti i produktivnosti privrede. Slično kao i u kontekstu nužnosti liberalizacije, odnosno povećanje ekonomske slobode, nužno je uspostaviti mehanizme za efikasno funkcionisanje institucija vladavine prava, prije svega kroz suzbijanje korupcije, jačanje nezavisnosti pravosudnog sistema i bolju zaštitu vlasničkih prava.

Također, neophodno je uklanjati razne birokratske prepreke slobodi poslovanja i ulaganja, te u tom kontekstu provesti opsežnu reformu javne uprave. Važno je i sprovesti liberalizacijske procese u radnom zakonodavstvu, koje je trenutno rigidno regulisano, porezno rasterećenje privrede, kao i sniženje javne potrošnje i zaduženja.

Odnosno, država mora ulagati u razvoj unutrašnje birokratije, institucija, zakonodavnih okvira, mora da se bori sa korupcijom itd., a što sve negativno djeluje na privredni razvoj, ali i na konkurentnost zemlje.

Literatura:

1. Kesner-Škreb, M., Mikić, M. & Pleše, I., "Državne potpore poduzećima u Hrvatskoj", 2001. godina, *Financijska teorija i praksa*.
2. Šimović, J. i Šimović, H., "Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije", Pravni fakultet, Zagreb, 2006. godine.
3. L. Alan Winters (2000), "Trade and Poverty – Is There a Connection?" WTO Special Study No. 5: "Trade, Income Disparity and Poverty". Geneva: WTO.
4. Dollar, David and Kraay, Aart (2002), "Spreading the Wealth", *Foreign Affairs*, Vol. 81 (1), pp.1-13.
5. Rodriguez, Francisco and Rodrik, Dani (1999), "Trade Policy and Economic Growth: A Skeptic's Guide to Cross-National Evidence," NBER Working Paper No. W7081, April.
6. www.weforum.org
7. <http://www.ekonomist.com/index.php/Reforma-javne-uprave>
8. http://www.fzzpr.gov.ba/dokumenti/aktuelno/lakoca_bav_biz/Konkurentnost_2011.pdf
9. http://cepei.ba/bos/index.php?option=com_content&view=article&id=1859&Itemid=72
10. <http://ceahrvarska.wordpress.com/2011/02/06/svjetsko-izvjesce-o-konkurentnosti/>
11. http://www.vpi.ba/bos/sadrzaj/dokumenti/Struktura_upravljanja_drzavom_u_BiH.pdf